

BENDRINĖS KALBOS NORMŲ PATEIKIMAS „BENDRINĖS LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNE“

S a n t r a u k a

Bendrinės lietuvių kalbos žodynas (toliau – BŽ), be kitų savo uždavinių, vykdo ir norminį darbą. Tai daroma keliais pjūviais.

1. Rašyba. Žodynų sudarytojai nuolat seka rašybos pakeitimus ir į žodyną įtraukia tik vieną, naujausią variantą, nors galbūt šiuo metu labiau paplitęs ir antrasis. Be to, žodyno tekstuose sistemingai – tam tikromis nuorodomis ir pavyzdžiais – rodomi atvejai, kai bendriniai žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis arba, priešingai, tikriniai žodžiai virsta bendriniais ir rašomi mažosiomis raidėmis.

2. Kirčiavimas. Žodyne kirčiuojamas ne tik antraštinis žodis, bet ir visi iliustracinio pavyzdžio žodžiai. Jei žodis gali būti kirčiuojamas dvejopai, kaip antraštiniai iškeliami abu kirčiavimo variantai, pirmiausiai rašomas pagrindinis. Jei Valstybinės lietuvių kalbos komisijos Kirčiavimo pakomisė keičia vieno ar kito žodžio (ar visos grupės) kirčiavimą, žodyno rengėjai stengiasi į tai operatyviai reaguoti. Tai padaryti įmanoma, nes žodynas yra internetinis.

3. Žodžiai ir jų reikšmės. Neteiktinų ir vengtinių žodžių BŽ nėra. Visi šiame žodyne esantys žodžiai ar jų reikšmės yra vartotini. Į BŽ įtraukta per 9000 naujų žodžių ir nemažai naujų reikšmių, kurių nebuvo *Dabartinės lietuvių kalbos žodyne* – tiek seniai žinomų, bendrinėje kalboje jau paplitusių terminų, tiek žodynuose anksčiau nefiksuotų naujažodžių.

4. Norminimas iliustraciniais pavyzdžiais. BŽ pavyzdžiais siekiama ne tik praplėsti antraštinio žodžio apibrėžtį, suteikti daugiau informacijos apie tą žodį, parodyti vieno ar kito žodžio semantinę aplinką, bet ir atkreipti dėmesį į tai, kokia vartoseną yra taisyklinga. Todėl stengiamasi įdėti tokių konstrukcijų, kur paprastai daroma kalbos kultūros klaidų.

5. *Sintaksinio junglumo žymėjimas*. BŽ prie veiksmažodžių, keblesniais atvejais ir prie būdvardžių ar daiktavardžių, žymimas sintaksinis junglumas. Šitaip žodyno skaitytojas gauna papildomos informacijos, ar su antraštiniu žodžiu galima vartoti vienokį ar kitokį linksnį ar prielinksninę konstrukciją.

6. Turint omenyje tai, kas pasakyta, tikėtina, kad ateityje šis žodynas taps vienu iš kodifikuotų normų šaltinių.

ESMINIAI ŽODŽIAI: žodynas, bendrinė kalba, norminimas

DANUTĖ LIUTKEVIČIENĖ
Lietuvių kalbos institutas
Petro Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
danute.liutkeviciene@lki.lt